

Examining Strategies for Teaching Arabic Conversation in the Digital Age: Challenges and Opportunities

Afifeh movahedian attar¹

¹Assistant professor in Department of Arabic Language and Literature, Farhangian University, Tehran, Iran.
afifehmovahedianattar@cfu.ac.ir

Abstract

Teaching Arabic conversation, as one of the official languages in the world, requires the use of effective and diverse teaching strategies. This research employs a qualitative-descriptive method to examine the teaching strategies for Arabic conversation in the digital age and their impact on the language learners' learning process. The main objective of the study is to identify and analyze the challenges and opportunities arising from the use of modern technologies in teaching Arabic conversation. In this context, technology-based teaching methods and project-based teaching are introduced as key strategies. Additionally, the impact of interactive learning methods and the use of digital tools in the learning process is explored. The findings indicate that the integration of technology into language learning has led to significant advancements in language skills. Students, rather than merely memorizing content, engage with the material through critical thinking facilitated by technology. Project-based learning also allows language learners to acquire the language in practical contexts by engaging in real projects. This approach can enhance learners' motivation and interest while helping them strengthen their communication skills. However, challenges remain, as some teachers may not be familiar with new tools and technologies, and many still rely on traditional teaching methods without utilizing modern approaches. Furthermore, educational considerations, such as alignment with learning objectives, are crucial for the successful integration of technology.

Keywords: Teaching Arabic conversation, digital technologies, teaching, challenges, opportunities.

دراسة استراتيجيات تدريس محادثة اللغة العربية في العصر الرقمي: التحديات والفرص

عفيفه موحديان عطار^١

^١ أستاذة مساعدة في قسم تعليم اللغة العربية وآدابها بجامعة فرهنكيان، طهران، إيران. afiehmovahedianattar@cfu.ac.ir

الملخص

يتطلب تدريس محادثة باللغة العربية التي باعتبارها إحدى اللغات الرسمية في العالم باستخدام استراتيجيات تدريس فعالة ومتنوعة. تهدف هذه الدراسة، باستخدام المنهج النوعي- الوصفي، إلى دراسة استراتيجيات تدريس محادثة باللغة العربية في عصر الرقمية وتأثيرها على عملية تعلم المتعلمين. الهدف الرئيسي من البحث هو التعرف على التحديات والفرص الناجمة عن استخدام التكنولوجيا الحديثة في تدريس محادثة باللغة العربية. في هذا السياق، يتم تقديم طرق التدريس المعتمدة على التكنولوجيا والتدريس القائم على المشروع كاستراتيجيات رئيسية. كما يتم دراسة تأثير أساليب التعلم التفاعلي واستخدام الأدوات الرقمية في عملية التعلم. تشير الدراسات إلى أن دمج التكنولوجيا في تعلم اللغة قد أدى إلى تقدم ملحوظ في المهارات اللغوية. يتعلم الطلاب، بدلاً من حفظ المعلومات وتذكرها، من خلال استخدام التكنولوجيا والتفكير النقدي. كما أن التعلم القائم على المشروع يتيح للمتعلمين فرصة تعلم اللغة في سياقات عملية من خلال تنفيذ مشاريع حقيقية. يمكن أن يعزز التعلم القائم على المشروع دافعية واهتمام المتعلمين ويساعدهم على تعزيز مهاراتهم التواصلية. من التحديات المطروحة أن بعض المعلمين قد لا يكونون على دراية بالأدوات والتقنيات الحديثة، والعديد من المعلمين لا يزالون يعتمدون على طرق التدريس التقليدية ولا يستخدمون الأساليب الحديثة. بالإضافة إلى ذلك، فإن الاعتبارات التعليمية، مثل التوافق مع أهداف التعلم، تعتبر مهمة للغاية لنجاح دمج التكنولوجيا.

الكلمات الدلالية: تعليم محادثة باللغة العربية، التكنولوجيا الرقمية، التدريس، التحديات، الفرص.

تاريخ الاستلام: ١٤٤٦/٠٨/٢٥ تاريخ المراجعة: ١٤٤٦/١٠/١٦ تاريخ القبول: ١٤٤٧/٠١/٠٦ تاريخ النشر على الإنترنت: ١٤٤٧/٠١/٠٩

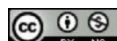
المقال مستند إلى: موحديان عطار، عفيفه (١٤٤٧). دراسة استراتيجيات تدريس محادثة اللغة العربية في العصر الرقمي: التحديات والفرص، بحث في تعليم اللغة العربية وآدابها، ٧(١)، ص ٩٣-١٠٥. doi

نوع المقال: مقال بحثي

© المؤلفون

<http://https://amozesharabi.cfu.ac.ir>

الناشر: جامعة فرهنكيان

بررسی راهبردهای تدریس مکالمه زبان عربی در عصر دیجیتال: چالش‌ها و فرصت‌ها

عفیفه موحیدیان عطار^۱

^۱ استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. afifehmovahedianattar@cfu.ac.ir

چکیده

زبان، مهم‌ترین وسیله‌ی ارتباطی و انتقال معنا است. در دنیای امروز که ارتباطات به سرعت در حال تغییر و توسعه است، اهمیت یادگیری زبان‌های مختلف به‌ویژه زبان‌های غنی‌ای مانند زبان عربی، محسوس است. زبان عربی امروزه نه تنها به عنوان یک زبان ارتباطی، بلکه به عنوان یک پل فرهنگی و معرفتی میان ملت‌ها و فرهنگ‌ها مطرح است. یادگیری زبان عربی پیوندی عمیق با فهم تاریخ و تمدن غنی جهان عرب دارد و در این عصر جهانی‌سازی، مسلماً تسلط به این زبان می‌تواند دریچه‌ای به فرصت‌های جدید ایجاد کند. از این رو، پژوهش در زمینه کاربرد زبان عربی در زندگی دانش‌آموزان/ زبان‌آموزان نه تنها ضرورتی آموزشی، بلکه یک نیاز فرهنگی و اجتماعی است. در این راستا، پژوهش حاضر به بررسی راهکارهای آموزش کاربردی زبان عربی نسبت به زبان‌آموزان می‌پردازد. هدف اصلی این پژوهش شناسایی و تحلیل روش‌های نوین تدریس براساس نمونه‌های آموزشی مدارس کشورهای خارجی، کاربردی کردن زبان عربی در زندگی دانش‌آموزان/ زبان‌آموزان و فعالیت‌هایی است که می‌توانند به بهبود یادگیری زبان عربی کمک کنند. این روش‌ها شامل استفاده از فناوری‌های نوین، ایجاد فعالیت‌های کلاسی متنوع و فراهم‌سازی محیط‌های یادگیری انگیزشی و تعاملی است. یادگیری زبان عربی تأثیرات گسترده‌ای بر دانش‌آموزان ایرانی دارد که می‌تواند در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، تحصیلی، روان‌شناختی و اقتصادی ظهور پیدا کند. این تأثیرات نه تنها به توانمندی‌های زبانی و ارتباطی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به ارتقای هویت فرهنگی و معنوی، توسعه فردی و اجتماعی، منجر شود چراکه انگاشت‌های ما از یک بافت ارتباطی، حاصل رابطه تعاملی بین زبان و فرهنگ است.

واژگان کلیدی: زبان عربی، چالش‌ها، آموزش کاربردی، توانمندسازی زبان‌آموزان، مدارس کشورهای خارجی.

۱- مقدمه

زبان عربی به‌عنوان یکی از زبان‌های رسمی و مهم در سیستم آموزش و پرورش ایران، نقش بسزایی در ارتقاء آگاهی فرهنگی و دینی دانش‌آموزان ایفا می‌کند. تدریس زبان عربی در مدارس، به‌ویژه در مقاطع متوسطه، به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که با متون مذهبی، ادبیات غنی و فرهنگ عربی آشنا شوند. به‌منظور بهبود کیفیت آموزش زبان عربی، ضروری است که معلمان از روش‌های نوین و فناوری‌های آموزشی استفاده کنند و محیط یادگیری را تعاملی و جذاب‌تر سازند. این اقدامات می‌تواند به تقویت مهارت‌های زبانی و افزایش علاقه دانش‌آموزان به یادگیری زبان عربی کمک کند. «زبان عربی یکی از رایج‌ترین و قدیمی‌ترین زبان‌های جهان و بزرگ‌ترین عضو شاخه زبان‌های سامی است. این زبان یکی از شش زبان رسمی سازمان ملل متحد است و همگام با ظهور اسلام به‌عنوان زبان فرهنگ و تمدن اسلامی، پیوندی ناگسستنی با گویشوران زبان فارسی در ایران داشته است. زبان عربی یگانه زبان خارجی است که در سده‌های آغاز اسلام در ایران آموخته شد و فراگیری آن رونق چشمگیری یافت». (منزوی، ۱۳۳۷: ۸۴)

یکی از اهداف اصلی آموختن زبان عربی، تسهیل مکالمه و برقراری ارتباط مؤثر در زمینه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و حرفه‌ای است. تسلط بر مهارت‌های گفتاری به زبان عربی نه تنها به یادگیرندگان این امکان را می‌دهد که در محیط‌های عربی‌زبان به راحتی تعامل کنند، بلکه به درک عمیق‌تری از فرهنگ و آداب و رسوم جوامع عربی نیز کمک می‌کند. از طریق مکالمه، زبان‌آموزان می‌توانند لغات و عبارات جدید را به کار ببرند، با لهجه‌ها و گویش‌های مختلف آشنا شوند و توانایی شنیداری خود را تقویت کنند. باین‌حال، زبان‌آموزان با چالش‌های متعددی در یادگیری این زبان مواجه هستند، از جمله پیچیدگی‌های گرامری، دایره واژگان وسیع و تفاوت‌های فرهنگی.

«آموزش معلمان در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات به معنای حرفه‌ای کردن شغل معلمی و اضافه کردن شایستگی‌های حرفه‌ای مطلوب برای بهبود عملکرد حرفه‌ای آنها را به همراه دارد. پژوهشگران نیز معتقدند که فناوری اطلاعات به‌عنوان یک رویکرد نوین، در نقش مکمل نظام آموزشی و بهبود کیفیت تدریس، تنوع بخشیدن به شیوه‌های تدریس، کوتاه نمودن زمان آموزش و توجه به استعداد‌های فردی عمل می‌کند» (Maleki, ۲۰۰۹). در عصر دیجیتال، فناوری‌های نوین به‌عنوان ابزارهای مؤثر در آموزش زبان معرفی شده‌اند و صنعت آموزش به‌شدت تحت تأثیر فناوری‌ها قرار گرفته است.

«با رشد سریع در صنعت شکی در آن نیست که یادگیری دیجیتال ماندگار خواهد بود و این رشد پرسرعت در بخش‌های آموزش از مدارس ابتدایی تا دوره متوسطه، دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها به‌طور فزاینده‌ای دیجیتالی می‌شوند» (Pass, ۲۰۰۸).

هدف تحقیق

پژوهش حاضر به شیوه کیفی - توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای در جهت شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از استفاده از فناوری‌های دیجیتال در تدریس مکالمه زبان عربی است. با توجه به گسترش روابط بین‌المللی و نیاز به ارتباطات فرهنگی و اقتصادی، یادگیری زبان عربی به یک ضرورت تبدیل شده است و بسیاری از معلمان هنوز به روش‌های سنتی تدریس وابسته هستند و از تکنیک‌های نوین و مشارکتی استفاده نمی‌کنند. این موضوع می‌تواند به کاهش انگیزه و علاقه زبان‌آموزان به یادگیری منجر شود و در نتیجه، کیفیت آموزش زبان عربی را تحت تأثیر قرار دهد.

سوالات تحقیق

استفاده از فناوری چه تأثیری بر تدریس و بهبود یادگیری آموزش مکالمه زبان عربی دارد؟
چه چالش‌هایی در استفاده از فناوری‌های نوین برای آموزش مکالمه زبان عربی مطرح می‌شود؟

پیشینه تحقیق

تحقیقات پیشین نشان داده‌اند که انتخاب راهبردهای تدریس مناسب می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر یادگیری زبان آموزان داشته باشد. به عنوان مثال، مطالعه‌ای که توسط (میلر و بکت، ۲۰۰۶) با عنوان «آموزش مبتنی بر پروژه در آموزش زبان‌های خارجه: مروری بر ادبیات» نشان داد که یادگیری مبتنی بر پروژه، به افزایش انگیزه و علاقه زبان آموزان کمک می‌کند. همچنین (جانسون، ۱۹۹۹) در تحقیقی با عنوان «یادگیری با هم و به تنهایی: یادگیری تعاونی، رقابتی و فردی» تأکید بر اهمیت یادگیری مشارکتی و تأثیر آن بر مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی زبان آموزان دارد. در کتاب «آموزش الکترونیکی: نظریه و عمل» علی اکبر فرهنگ، به بررسی مفاهیم و اصول آموزش الکترونیکی، طراحی دوره‌های آموزشی و استفاده از رسانه‌های دیجیتال در آموزش می‌پردازد. کتاب «رسانه‌های آموزشی» نوشته ابوالقاسم اسماعیل پور، به تحلیل انواع رسانه‌های آموزشی و تأثیر آن‌ها بر فرآیند یادگیری و تدریس می‌پردازد و به بررسی کاربردهای رسانه‌های دیجیتال در آموزش می‌پردازد. در کتاب «فناوری‌های آموزشی» حسن ذوالفقاری، این کتاب به بررسی فناوری‌های نوین در آموزش و چگونگی استفاده از آن‌ها در یادگیری و تدریس می‌پردازد. کتاب «آموزش مبتنی بر رسانه‌های دیجیتال» محمدرضا زارعی به بررسی روش‌های نوین آموزشی و تأثیر رسانه‌های دیجیتال بر فرآیند یادگیری و تدریس می‌پردازد. مقالاتی نیز با عنوان «روش‌های نوین آموزش زبان عربی در دو مقطع متوسطه» نوشته مالک کعب عمیر در مجله پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب (۱۳۹۸) با تأکید بر فرآیند یادگیری زبان عربی بر پایه‌ی روش‌های نوینی همچون رویکرد کارکردگرا، یادگیری خودجوش و شیوه‌ی بحث گروهی اصولی بنیادین را برای تدریس زبان عربی ارائه داده، به‌طوری‌که با استفاده از راهکارهای پیشنهادی، زبان آموز به صورت کارآمد دانش زبانی را کسب کرده و با ایجاد انگیزه، خلاقیت، اعتماد به نفس و در نهایت با کوشش مداوم و فعال در فضای علمی مناسب، توانش و کنش ارتباطی وی به بهترین سطح ممکن برسد. «بررسی راهبردهای تدریس مؤثر در زبان عربی در آموزش و پرورش» نوشته احسان ناصری در دومین کنفرانس بین‌المللی فقه، حقوق و پژوهش‌های دینی (۱۳۹۹) تأکید کرده است که استفاده از روش‌های فعال و مشارکتی می‌تواند به بهبود یادگیری زبان آموزان کمک کند. «ناکارآمدی آموزش زبان عربی در هنرستان‌های فنی حرفه‌ای و چالش‌های یادگیری آن» نوشته نعیم عموری (۱۳۹۹) که نتایج آن نشان می‌دهد ایجاد انگیزه و استفاده از روش‌های نوین یادگیری مانند یادگیری مشارکتی، بهترین نوع یاددهی عربی در هنرستان‌های فنی حرفه‌ای است، «راهبردهای آموزش و یادگیری اثربخش زبان عربی در دوره متوسطه» نوشته زینب طیبی در مجله پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب (۱۴۰۰) به این نتایج رسیده است که آموزش پرسش محور، گروه محور، آموزش مبتنی بر تفاوت‌های فردی، آموزش بهره‌مند از فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش مبتنی بر بازی، یادگیری متکی بر تفکر انتقادی و آموزش مبتنی بر فهم متن با قید دینی از راهبردهای آموزش و یادگیری اثربخش زبان عربی در دوره متوسطه است. «بررسی چالش‌های آموزش ادبیات فارسی در عصر دیجیتال» نوشته علی اکبر امینی نژاد و همکاران در پانزدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران (۱۴۰۲) به چالش‌های آموزش ادبیات فارسی در عصر دیجیتال پرداخته شده است. همچنین مقاله‌ای با عنوان «تأثیر رسانه‌ها و عصر دیجیتال در بهبود کیفیت تدریس» نوشته سکینه حسنونند و همکاران در همایش ملی علوم انسانی با رویکرد نوین (۱۴۰۳) به تأثیر رسانه و عصر دیجیتال در بهبود کیفیت تدریس به صورت کلی پرداخته است و چالش‌ها و فرصت‌های آن اشاره نگردیده است. با این حال، در زمینه چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از استفاده فناوری‌های دیجیتال در تدریس مکالمه زبان عربی، به صورت خاص و تخصصی پرداخته نشده است که این مقاله با هدف پر کردن این خلأ، به بررسی این موضوع می‌پردازد.

عصر دیجیتال

در دهه‌های اخیر، شاهد تحولات چشمگیری در حوزه فناوری بوده‌ایم که تأثیرات عمیقی بر بسیاری از جنبه‌های زندگی ما گذاشته است. یکی از حوزه‌هایی که به شدت تحت تأثیر این تحولات قرار گرفته، آموزش است. فناوری نه تنها نحوه دسترسی ما به اطلاعات را دگرگون کرده، بلکه روش‌های یادگیری و تدریس را نیز به طور اساسی تغییر داده است. یکی از مهارت‌های رایج در چارچوب‌هایی که مهارت‌های توصیه شده در زمینه آموزش را تعریف می‌کنند، مهارت دیجیتالی است. برای آماده‌سازی کافی برای چالش‌ها و نیازهای جامعه امروزی، داشتن مهارت در فناوری ضروری است. (kmetz& davis, ۲۰۱۴) صنعت IT در سال‌های اخیر پیشرفت قابل توجهی در جهان داشته و تمامی سطوح مختلف زندگی بشر از سرگرمی‌ها و تفریحات تا مشاغل مختلف و مباحث علمی و حتی آموزش را درنور دیده است. تأثیر فناوری و آموزش دیجیتال فقط به ابزارهای دیجیتالی محدود نمی‌شود. روش‌های یادگیری نیز به طور قابل توجهی تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. یادگیری آنلاین، کلاس‌های مجازی و دوره‌های آموزشی از راه دور امکانات جدیدی را برای دسترسی به آموزش باکیفیت فراهم آورده‌اند. این امکانات به ویژه در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ که مدارس و دانشگاه‌ها مجبور به آموزش غیرحضوری شدند، اهمیت بیشتری یافت.

راهبردهای تدریس

راهبردهای تدریس به روش‌ها و فن‌هایی اطلاق می‌شود که معلمان برای تسهیل یادگیری زبان‌آموزان به کار می‌برند. آموزش در هر جامعه، از عوامل مهم و اساسی در رشد و گسترش مهارت‌ها و توانمندی‌های افراد است. مأموریت اصلی آموزش و پرورش نیز، فراهم‌سازی و تسهیل فرایند آموزش و یادگیری است. بی‌شک، آموزش به معنای دادن اطلاعات نیست، بلکه آموزش هرگونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح‌ریزی شده با هدف آسان کردن یادگیری در یادگیرندگان است. از این رو «هدف‌های کلی آموزش و پرورش نتایجی است که انتظار می‌رود پس از آموزش یک موضوع عاید دانش‌آموز گردد» (صفوی، ۱۳۶۹: ۱۴). در مقایسه آموزش و تدریس نیز می‌توان چنین اشاره کرد که «به فعالیت حرفه‌ای معلم آموزش گفته می‌شود و می‌توان گفت تدریس بخشی از آموزش است، اما تمامی آن نیست. همچنین می‌توان گفت تدریس وابسته به معلم است، اما آموزش می‌تواند بدون معلم صورت پذیرد» (سیف، ۱۳۹۱: ۳۶). در همین راستا تلاش و کوشش معلمان بر این است که با بهره‌گیری از روش‌ها و شیوه‌های مناسب، امر تدریس را به نحوی مؤثر و کارآمد نمایند تا منجر به یادگیری بهینه شود. «پژوهش‌های روانشناسی تربیتی نشان داده‌اند که معلمان موفق از مجموعه‌ای دانش حرفه‌ای برخوردارند» (همان: ۴۱).

در این میان افزایش موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در یادگیری زبان عربی همواره مورد نظر مربیان و مسئولین آموزش و پرورش بوده است. یکی از عوامل موفقیت دانش‌آموزان، توجه به مؤلفه‌های اثرگذار و روش‌های اثربخش در آموزش و یادگیری است که راهبردهای یادگیری و آموزش از جمله آن‌هاست. برخی از این راهبردها عبارت‌اند از: تدریس مبتنی بر فناوری، تدریس مبتنی بر پروژه.

تدریس مبتنی بر فناوری

با پیشرفت فناوری و وسایل ارتباطی جدید آموزش زبان‌های مطرح و زنده دنیا به یکی از نیازهای جوامع تبدیل شده است زیرا با آموختن زبان دوم می‌توان با افراد آن زبان ارتباط برقرار کرد و تعامل داشت، به شباهت‌ها و اختلافات فرهنگ خودی با فرهنگ زبان مقصد پی برد و در نتیجه با تغییرات دائمی جامعه جهانی همیشه رقابتی سازگار داشت، مهارت‌های یادگیری مستمر را به دست آورد، با مهارت‌های تفکر انتقادی بهبود یافت و مشکلات را حل کرد و در جامعه محلی، ملی و جهانی فعالانه مشارکت کرد» (مجیدی و فیروزی سنقرآبادی، ۱۴۰۱: ۳۹).

«فناوری‌های نوین می‌توانند مزایایی برای معلمان داشته باشند، یادگیری را افزایش دهند و نتایج یادگیری را به‌خصوص در سطوح ابتدایی و دبیرستان تقویت کنند» (Bai, Mo, Zhang, Boswell & Rozelle, ۲۰۱۶). فناوری می‌تواند با ایجاد جذابیت و مشارکت بیشتر در یادگیری، به دانش‌آموزان کمک کند. دانش‌آموزان به‌جای حفظ کردن و به‌خاطر سپردن مطالب، با استفاده از فناوری و از طریق تفکر، مطالب درسی را فرامی‌گیرند. این مشارکت می‌تواند به‌سادگی یک مسابقه تعاملی در کلاس یا شرکت در بحث‌های گروهی با فناوری باشد، یا می‌تواند به‌اندازه بازی‌های آموزشی، تمرین در آزمایش‌های علمی به‌صورت مجازی (فناوری‌های واقعیت مجازی) یا انجام یک سفر مجازی (محیط‌های شبیه‌سازی شده) باشد.

بنابراین راهبرد تدریس فعال مبتنی بر فناوری شامل استفاده از شبیه‌سازی‌ها، آزمایش‌های عملی و سخنرانی‌ها در برنامه درسی یا فرآیند یادگیری است. انواع فناوری‌ها برای دستیابی به اهداف یادگیری استفاده می‌شود. کاربرد روش فعال مبتنی بر فناوری شامل پنج عنصر است: یادگیری آنلاین، آزمایش عملی، یادگیری ترکیبی، یادگیری مشارکتی و فعالیت‌های آزمایشگاهی (Hassan & Puteh, ۲۰۱۷).

راهبرد فعال مبتنی بر فناوری با ارائه دروس به شیوه‌های فعال و دانش‌آموز محور موجب ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و افزایش یادگیری آنان می‌شود (چشمه‌خاور، ۱۴۰۱: ۱۹۵). معلم با روش شنیداری-گوشی و استفاده از فناوری در این زمینه، مطالب درسی را در قالب مکالمه به دانش‌آموزان ارائه می‌دهد.

در این زمینه «از لابراتوارهای زبان و وسایل صوتی و تصویری استفاده فراوانی می‌شود و تکرار، به‌خاطر سپردن، گفتار با تلفظ صحیح و تقویت قوه شنیداری از ارکان مهم در آموزش زبان به‌شمار می‌آیند. در این شیوه، لغات در بافت متن و نکات دستوری به‌صورت استقرایی تدریس می‌شوند. نقش معلم این است که جواب‌های صحیح را تشویق و پاسخ‌های نادرست را تنبیه کند» (کعب عمیر، ۱۳۹۸: ۸۵).

در این میان اپلیکیشن آموزشی یادگیری مکالمه زبان عربی مانند Duolingo، Rosetta Stone و Babel ابزارهای مفیدی هستند که به فراگیران کمک می‌کنند تا با استفاده از تمرینات تعاملی و بازی‌ها به یادگیری مکالمه زبان عربی بپردازند. این نرم‌افزارها شامل درس‌های تصویری، تمرینات تلفظ، تمرینات گرامری و لغت‌های جدید می‌باشند. نرم‌افزارهای آموزشی می‌توانند تأثیر قابل‌توجهی بر یادگیری مکالمه زبان عربی داشته باشند.

«استفاده از ابزارهای دیجیتال مانند نرم‌افزارهای آموزشی، اپلیکیشن‌های موبایل و منابع آنلاین می‌تواند به زبان‌آموزان در یادگیری مؤثرتر کمک کند و به یادگیری خودآموز و انعطاف‌پذیری در یادگیری زبان بیانجامد» (Godwin-Jones, ۲۰۱۸).

تدریس مبتنی بر پروژه

در عصر دیجیتال، معلمان و دانش‌آموزان از طریق وب برای دستیابی به اطلاعات و منابع در فضای سایبر استفاده می‌کنند. علاوه بر یادگیری از طریق محیط وب، هم ارتباط هم‌زمان و هم ارتباط غیر هم‌زمان را مقدور می‌سازد. در این خصوص تهیه پوشه کار برای دانش‌آموزان از اهمیت خاصی برخوردار است و ابزاری برای ثبت بسیاری از جنبه‌های فرایندی و یادگیری محسوب می‌شود.

«تدریس مبتنی بر پروژه، فعالیتی است که یادگیری دانش‌آموز را از طریق درگیر ساختن فعال او تسهیل می‌کند و زمینه را برای پیش‌قدم شدن و برعهده گرفتن مسئولیت، تصمیم‌گیری، انتخاب و پیگیری علایق فراهم می‌کند» (Katz & Chard, ۱۹۸۹). این روش به زبان‌آموزان اجازه می‌دهد تا با انجام پروژه‌های واقعی، زبان را در زمینه‌های عملی یاد بگیرند. وب‌سایت‌های آموزشی مانند Busuu و italki نیز امکان یادگیری مکالمه زبان عربی را به‌صورت تعاملی و با کمک گویشوران بومی فراهم می‌کند همچنین، «ابزارهای دیجیتالی به زبان‌آموزان این امکان را می‌دهد که با یکدیگر و معلم تعامل داشته باشند. این روش می‌تواند شامل بحث‌های

گروهی، بازی‌های زبانی و فعالیت‌های عملی باشد که به تقویت مهارت‌های گفتاری و شنیداری نیز کمک می‌کند» (Tharp & Gallimore, ۱۹۹۱).

«یادگیری مبتنی بر پروژه می‌تواند انگیزه و علاقه زبان‌آموزان را افزایش دهد و به آن‌ها کمک کند تا مهارت‌های ارتباطی خود را تقویت کنند» (Beckett & Miller, ۲۰۰۶). رویکرد یادگیری مبتنی بر پروژه، دانش‌آموزان را در کشف سؤالات مهم و معنی‌دار از طریق مجموعه‌ای از بررسی‌ها و فعالیت‌های مشارکتی، درگیر می‌سازد.

در این روش که یادگیری با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات تسهیل می‌شود، دانش‌آموزان سؤالاتی را طرح می‌کنند، با یکدیگر در طراحی فعالیت‌های جستجوگرانه همکاری می‌کنند، داده‌هایی را جمع‌آوری و تحلیل و عقایدشان را تسهیم می‌کنند، نتایجی را بیرون کشیده و محصولات نهایی را خلق می‌کنند (Blumenfeld et al, ۱۹۹۱). با استفاده از این روش معلم نیز می‌تواند پروژه را به صورت مشارکتی و گروهی به دانش‌آموزان بسپارد که به تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی آنان نیز کمک کند.

ارزیابی و سنجش

ارزیابی و سنجش در فرآیند یادگیری، نقش حیاتی در تعیین میزان پیشرفت و درک دانش‌آموزان ایفا می‌کند. این فرایند به معلم کمک می‌کند تا نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان را شناسایی کرده و بر اساس آن برنامه‌های آموزشی مناسبی طراحی کنند. ارزشیابی می‌تواند به صورت فرایندی و مستمر انجام شود تا به معلم و دانش‌آموزان بازخورد لازم را ارائه دهد. همچنین، سنجش می‌تواند شامل انواع مختلفی از ابزارها، از جمله آزمون‌های کتبی، پروژه‌های گروهی و فعالیت‌های عملی باشد که هر یک به نوعی توانمندی‌های مختلف دانش‌آموزان را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

«ارزشیابی عبارت است از داوری و قضاوت درباره ارزش اندیشه‌ها، کارها، راه‌حل‌ها، روش‌ها، مواد و غیره برای مقصود یا منظوری معین. ارزشیابی مستلزم به کار بردن شرایط و معیارهایی برای سنجش دقت، تأثیر، صرفه داشتن و قابل قبول بودن اجزا و خصوصیات معین است» (صفوی، ۱۳۶۹: ۳۸).

ارزیابی و سنجش پیشرفت زبان‌آموزان بخش مهمی از فرآیند یادگیری است. «روش‌های مختلف ارزیابی شامل آزمون‌های کتبی، شفاهی و پروژه‌های عملی می‌شود. ارزیابی مستمر می‌تواند به معلم کمک کند تا نقاط قوت و ضعف زبان‌آموزان را شناسایی کرده و روش‌های تدریس خود را بر اساس آن تنظیم کنند» (Brown, ۲۰۰۴).

در نهایت، ارزشیابی مؤثر نه تنها به بهبود یادگیری کمک می‌کند، بلکه انگیزه و علاقه دانش‌آموزان به یادگیری را نیز افزایش می‌دهد. در این میان نرم‌افزارهای آموزشی، امکان دریافت بازخورد فوری را فراهم کرده و فراگیر می‌تواند در هنگام انجام تمرینات و فعالیتها، بازخورد و راهنمایی درست را دریافت کند.

چالش‌ها

با توجه به نکاتی که بیان گردید، تأکید می‌شود که نیاز است تا همه ابزارها و امکانات آموزشی فناوری‌ها به محیط آموزشی ادغام شوند تا بتوان فرآیندهای آموزش و یادگیری را بر اساس نیازهایی که از دانش‌آموزان مشخص می‌شود، طراحی و توسعه داد. در ادامه به ذکر نقاط قوت و ضعف پرداخته شده است:

نقاط قوت

دسترسی به منابع آموزشی: وجود منابع آنلاین و نرم‌افزارهای آموزشی متنوع که به یادگیری مکالمه زبان عربی کمک می‌کند. تنوع روش‌های تدریس: امکان استفاده از روش‌های نوین و مشارکتی که می‌تواند به افزایش انگیزه و یادگیری زبان‌آموزان کمک کند.

یادگیری تعاملی: فناوری‌های دیجیتال امکان تعامل بیشتر بین زبان‌آموزان و معلمان را فراهم می‌کنند. انگیزه بخشی: نرم‌افزارهای آموزشی می‌توانند انگیزه فراگیران را برای یادگیری بیشتر و بهبود مهارت‌های زبانی افزایش دهند. با استفاده از این نرم‌افزارها، معلم می‌تواند به صورت جذاب‌تر و با تمرکز بیشتر، زبان عربی را آموزش داده و مهارت‌های خواندن، نوشتن، گوش دادن و مکالمه را بهبود ببخشد.

نقاط ضعف

عدم آشنایی معلمان با فناوری: برخی از معلمان ممکن است با ابزارها و فناوری‌های نوین آشنا نباشند و نتوانند از آن‌ها به درستی استفاده کنند. «تسلط معلم بر روش‌ها و فنون آموزشی یکی از ملاک‌های شایستگی معلمان به شمار می‌آید. درواقع بسیاری از صاحب‌نظران این ملاک را بر دیگر ملاک‌های شایستگی معلمان در دوره متوسطه ترجیح می‌دهند. پیروان این ملاک، معلم را مانند فرد صاحب فن دیگری می‌دانند که هر چه بر فن کار خود مسلط باشد در کارش موفق‌تر خواهد بود» (طیبی، ۱۴۰۰: ۲۸). وابستگی به روش‌های سنتی: بسیاری از معلمان هنوز به روش‌های سنتی تدریس وابسته هستند و از روش‌های نوین استفاده نمی‌کنند.

عدم توجه به نیازهای فرهنگی: در برخی موارد، محتوای دیجیتال ممکن است با فرهنگ و نیازهای محلی زبان‌آموزان همخوانی نداشته باشد.

رقابت با زبان‌های دیگر: زبان‌های دیگر که به عنوان زبان‌های بین‌المللی شناخته می‌شوند، ممکن است توجه زبان‌آموزان را از یادگیری زبان عربی منحرف کنند.

عدم حمایت از زیرساخت‌های فناوری: در برخی مناطق، کمبود زیرساخت‌های فناوری و اینترنت می‌تواند مانع از استفاده مؤثر از ابزارهای دیجیتال شود.

کاهش انگیزه زبان‌آموزان: در صورت عدم استفاده صحیح از فناوری و روش‌های نوین، ممکن است انگیزه زبان‌آموزان به یادگیری کاهش یابد.

وابستگی و کاهش تمرکز دانش‌آموزان: استفاده بیش از حد از فناوری ممکن است منجر به وابستگی و کاهش تمرکز شود. این موضوع در حال حاضر یکی از چالش‌های مهم در جوامع مدرن است و برخی از مشکلات از جمله، اختلال در تعامل اجتماعی و افزایش استرس و اضطراب را به دنبال دارد. (خسروی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱)

فرصت‌ها

استفاده از فناوری‌های نوین: بهره‌برداری از نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های یادگیری مکالمه زبان و دسترسی آسان به منابع آموزشی، می‌تواند به یادگیری مؤثرتر زبان‌آموزان کمک کند.

گسترش آموزش آنلاین: افزایش محبوبیت دوره‌های آنلاین و وبینارها که امکان یادگیری زبان عربی را برای افراد بیشتری فراهم می‌آورد.

پیشرفت‌های فناوری: نوآوری‌های جدید در زمینه فناوری آموزشی که می‌تواند به بهبود فرآیند یادگیری کمک کنند.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق دریافتیم که در عصر دیجیتال، فناوری‌های نوین به‌عنوان ابزارهای مؤثر در آموزش زبان معرفی شده‌اند و صنعت آموزش به‌شدت تحت تأثیر فناوری‌ها قرار گرفته است. با رشد سریع در صنعت شکی در آن نیست که یادگیری دیجیتال ماندگار خواهد بود و این رشد پرسرعت در بخش‌های آموزش از مدارس ابتدایی تا دوره متوسطه، دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها به‌طور فزاینده‌ای دیجیتالی می‌شوند. همچنین افزایش محبوبیت دوره‌های آنلاین و وبینارها که امکان یادگیری زبان عربی را برای افراد بیشتری فراهم می‌آورد، فرصتی است که با استفاده از فناوری ایجاد می‌شود. راهبردهای تدریس در مکالمه زبان عربی در عصر دیجیتال نقش کلیدی در بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دارند. با انتخاب و اجرای مناسب این راهبردها، معلمان می‌توانند به زبان‌آموزان کمک کنند تا مهارت‌های زبانی خود را به‌طور مؤثر تقویت کنند. به‌علاوه، استفاده از روش‌های نوین و فناوری می‌تواند به یادگیری بهتر و جذاب‌تر زبان عربی کمک کند. در این پژوهش به برخی از این راهبردها که عبارت‌اند از: تدریس مبتنی بر فناوری، تدریس مبتنی بر پروژه پرداخته، چالش‌ها و فرصت‌ها بررسی گردید و نتایج ذیل حاصل شد:

فناوری می‌تواند با ایجاد جذابیت و مشارکت بیشتر در یادگیری، به دانش‌آموزان کمک کند. دانش‌آموزان به‌جای حفظ کردن و به خاطر سپردن مطالب، با استفاده از فناوری و از طریق تفکر، مطالب درسی را فرامی‌گیرند. این مشارکت می‌تواند به‌سادگی یک مسابقه تعاملی در کلاس یا شرکت در بحث‌های گروهی با فناوری باشد، یا می‌تواند به‌اندازه بازی‌های آموزشی، تمرین در آزمایش‌های علمی به‌صورت مجازی یا انجام یک سفر مجازی باشد.

در یادگیری بر مبنای پروژه به زبان‌آموزان اجازه می‌دهد تا با انجام پروژه‌های واقعی، زبان را در زمینه‌های عملی یاد بگیرند. یادگیری مبتنی بر پروژه می‌تواند انگیزه و علاقه زبان‌آموزان را افزایش دهد و به آن‌ها کمک کند تا مهارت‌های ارتباطی خود را تقویت کنند. از چالش‌های پیش رو اینکه برخی از معلمان ممکن است با ابزارها و فناوری‌های نوین آشنا نباشند و نتوانند از آن‌ها به‌درستی استفاده کنند و بسیاری از معلمان هنوز به روش‌های سنتی تدریس وابسته هستند و از روش‌های نوین استفاده نمی‌کنند. در برخی مناطق نیز، کمبود زیرساخت‌های فناوری و اینترنت می‌تواند مانع از استفاده مؤثر از ابزارهای دیجیتال شود.

منابع فارسی

۱. چشمه خاور، امیرحسین (۱۴۰۱)، «استفاده از روش‌های فعال تدریس در آموزش‌های مجازی»، پژوهش در آموزش شیمی، دانشگاه فرهنگیان، ۴ (۳)، ۱۹۴-۲۰۴. <https://sid.ir/paper/fa/۱۰۶۷۷۵>
۲. خسروی، جیران، میری بنجار، نسرین، مسلمی، آذر، ملکی، فاطمه، علی زاده، فاطمه، (۱۴۰۲)، «نقش تکنولوژی در یادگیری عربی: رویکردها و فرصت‌ها»، یازدهمین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در تعلیم و تربیت، روانشناسی، فقه و حقوق اجتماعی، مؤسسه رهجویان پایا شهر اترک، (۱۸-۱)
۳. سیف، علی اکبر (۱۳۹۱)، روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش)، تهران، انتشارات دوران.
۴. صفوی، امان الله (۱۳۶۹)، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، تهران، رودکی.
۵. طیبی، زینب (۱۴۰۰)، «راهبردهای آموزش و یادگیری اثر بخش زبان عربی در دوره متوسطه»، پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فرهنگیان، ۳ (۴)، ۲۵-۴۱. ۴۰۴.۴۰۷.۱۴۰۰.۱۲.۱۳۵۱۲.۲۷۸۳۵۱۰۱.۱۰۰۲۰
۶. کعب عمیر، مالک. (۱۳۹۸). «روش‌های نوین آموزش زبان عربی در دو مقطع متوسطه». پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فرهنگیان، ۱۱ (۱)، ۷۹-۹۷. ۱۰۴.۴۰۷.۱۴۰۰.۱۲.۱۳۹۸.۱۰۱.۱۰۰۲۰
۷. مجیدی، حسن و فیروزی سنقرآبادی، عبدالاحد (۱۴۰۱)، «بررسی فرایند آموزش زبان عربی در کشورهای اروپایی»، پژوهش درآموزش زبان و ادبیات عرب، ۴ (۲)، ۳۸-۵۲. ۴۰۴.۴۰۷.۱۴۰۰.۱۲.۱۳۵۱۲.۲۷۸۳۵۱۰۱.۱۰۰۲۰
۸. منزوی، علی نقی (۱۳۳۷)، فرهنگ نامه‌های عربی به فارسی، تهران، دانشگاه تهران.

References

- Bai, Y., Mo, D., Zhang, L., Boswell, M., & Rozelle, S. (2016). The impact of integrating ICT with teaching: Evidence from a randomized controlled trial in rural schools in China. *Computers & Education*, 96, 14-1. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.02.000>
- Beckett, G. H., & Miller, P. (2006). Project-based instruction in foreign language education: A review of the literature. *Foreign Language Annals*, 29(3), 440-457. <https://doi.org/10.1111/j.1972-0206-1944.tb02294.x>
- Blumenfeld, P. C., Soloway, E., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (1991). Motivating project-based learning: sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26(3 & 4), 398-419. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2603_4
- Brown, H. D. (2004). *Language assessment: Principles and classroom practices*. Pearson Education.

Cheshmeh Khavar, Amir Hossein (۲۰۲۲), "Using Active Teaching Methods in Virtual Education," Research in Chemistry Education, Farhangian University, ۴ (۳), ۲۰۴-۱۹۴. <https://sid.ir/paper/۱۰۶۷۷۵۸/fa>

Godwin-Jones, R. (۲۰۱۸). Emerging technologies: Language learning and technology. Language Learning & Technology, ۲۲(۲), ۵-۱. <https://doi.org/۴۴۶۵۶/۱۰۱۲۵>

Hassan, N. F., & Puteh, S. (۲۰۱۷). A survey of technology enabled active learning in teaching and learning practices to enhance the quality of engineering students. Advanced Science Letters, ۲۳(۲), ۱۱۰۸-۱۱۰۴. <https://doi.org/۱۰,۱۱۶۶/asl.۲۰۱۷,۷۵۰۹>

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (۱۹۹۹). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning. Allyn & Bacon.

Kab' Amr, Malik (۲۰۱۹), "Modern Methods of Teaching Arabic Language in Two Secondary Levels," Research in Arabic Language and Literature Education, Farhangian University, ۱ (۱), ۹۷-۷۹. DOI: ۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۷۸۳۵۱۲,۱۳۹۸,۱,۱,۴,۴

Kmetz, Karla M., & Davis, Christopher J. (۲۰۱۴). Access to On-line Learning: A SAD Case. Information Systems Education Journal (ISEDJ), ۱۲(۲), March ۲۰۱۴. <http://isedj.org/۱۲-۲۰۱۴/> ISSN: ۶۷۹-۱۵۴۵X. (A preliminary version appears in The Proceedings of ISECON ۲۰۱۳)

Maleki, S. (۲۰۰۹). Information technology in education and Training. Tehran: Iranian Students Booking Agency, [In Persian].

Majidi, Hassan, & Firoozi Sangar Abadi, Abdol Ahad (۲۰۲۲), "Examining the Process of Teaching Arabic Language in European Countries," Research in Arabic Language and Literature Education, ۴ (۲), ۵۲-۳۸. DOI: ۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۷۸۳۵۱۲,۱۴۰۱,۴,۲,۴,۷

Manzavi, Ali Naqi (۱۹۵۸), Arabic-Persian Lexicons, Tehran, University of Tehran.

Pass, L. (۲۰۰۸). How Information and Communications Technologies Can Support Education for Sustainable Development (IISD), Heather Creech, Director, Knowledge Communication.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (۲۰۱۴). Approaches and methods in language teaching. Cambridge University Press.

Safavi, Eman Allah (۱۹۹۰), General Principles of Teaching Methods and Techniques, Tehran, Roudaki.

Seif, Ali Akbar (۲۰۱۲), Modern Developmental Psychology (Learning and Teaching Psychology), Tehran, Doran Publications.

Tayebi, Zeynab (۲۰۲۱), "Effective Teaching and Learning Strategies for Arabic Language in Secondary Education," Research in Arabic Language and Literature Education, Farhangian University, ۳ (۴), Winter, ۴۱-۲۵.

DOI: ۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۷۸۳۵۱۲,۱۴۰۰,۴,۴,۴,۷

Tharp, R. G., & Gallimore, R. (۱۹۹۱). Teaching transformed: Achieving excellence, fairness, inclusion, and harmony in the classroom. Westview Press.